

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.
NACZELNE DOWÓDZTWO W.P.
(SZTAB GENERALNY)

8404J2
Pocztą polową 53, dn. 23. grudnia 1921 r.

Oddział II Informacyjny

Nr. 15686 /II. Inf., /II.C. DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

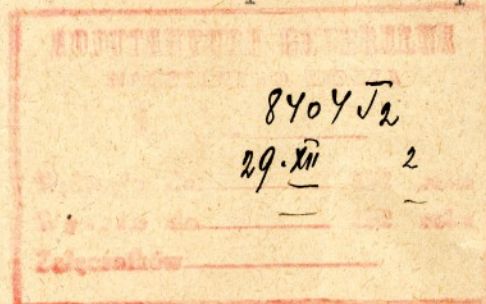
Z rozkazu Szefa Sztabu Generalnego W.P.
Przedkładam do wiadomości odpis raportu
Oficera Łącznikowego, ppor. WOLŁOWICZA, przy W.K.
K.Ligi Narodów Nr.23. z dnia 11. grudnia 1921 r.
1 załącznik.

O t r z y m u j a:

Szef Oddziału II.Szt.Gen.

Adjutantura Generalna Nacz. Wodza,
Ministerstwo Spr. Zagranicznych.
Minister Spraw Wojskowych.

Ppułkownik p.d.Szt.Gen.

Kowno, 11.XII.1921 roku.

DO

Szefa Oddziału II.Sztabu Generalnego.

R A P O R T.

W ostatnich czasach Komisja zajęła się bardziej intensywnie walką z anarchją, panującą w pasie neutralnym. Przedstawiciele angielski w Komisji Mjr.KEENAN wraz z oficerem litewskim por, BILUNASEM i ze mną zamieszkiwał prawie miesiąc miejscowość Szeszolki, znajdująca się o parę wiorst od pasa neutralnego po stronie litewskiej, wyjeżdżając codziennie do pasa neutralnego na inspekcje. Podczas tych częstych objazdów stwierdziłem, iż ludność pasa neutralnego w szczególności w rejonie Diedrojcie - Szyrwinty - Bortkuski jest orientacji wyłącznie polskiej i z przerażeniem myśli o możliwości podziału pasa neutralnego. (Strach) przed Litwinami (jest tym większy, iż znaczna ilość mieszkańców, wiosek położonych w tym rejonie, zapisało się do Z.B.K.) dzięki zaś nieostrożności por. WIRBAŁA /patrz raport Nr.19/ ¹⁴ spisy członków Z.B.K. zamieszkujących pas neutralny dostały się do rąk mjr. KEENAN'A, skąd częściowo trafiły do Litwinów. >

W związku z przyszłym rozwiązaniem Komisji Pułk. BERGERA zwrócił się do mnie z prośbą abym - korzystając ze znajomości, które posiadam w naszym Ministerstwie Spraw Zagranicznych, prosił o poczynienie kroków w Genewie, zdążających do pozostawienia go jako kontrolera po zlikwidowaniu Komisji w Wilnie lub w Kownie.

Pułk. Bergera zapewniał mnie o swych sympatjach polskich i uroczyście obiecywał, iż cała jego działalność będzie dla nas nadzwyczaj korzystną. Mam wrażenie, że Pułk.Bergera podobne kroki czynił również ze strony litewskiej, zapewne będzie próbował zwrócić w tej ^{samej} sprawie do Szefa Sztabu, uprzedzam, iż Pułk. Bergera pragnie pozostać jedynie dla swych osobistych interesów. Założył on w Kownie wraz z kilkoma dość ciemnymi osobistościami fabrykę wódek i li-

kierów, zrozumiałe więc jest, iż nie chce on Litwę opuszczać.

Jestem zmuszony jeszcze raz prosić o przysłanie 2-go oficera łącznikowego, jestem absolutnie nie na siłach podołać samemu jednemu całej pracy - szczególnie w ostatnich czasach spędziłem prawie miesiąc w pasie neutralnym, przyjeżdżając do Kowna najwyżej na dzień lub na dwa. Chcąc podołać sprawom, które uważam za najpilniejsze muszę zaniedbywać poniekąd członków Komisji, którzy uważają mnie poniekąd za swego osobistego adjutanta.

Przysłanie drugiego Oficera ułatwiłoby znacznie robotę i zapobiegłoby wszelkim choćby nieznacznym tarciom z Komisją.

Osobistość p. Padovaniego.

Sfery polskie w związku z projektem oddania opieki nad obywatelami polskimi na Litwie w ręce przedstawiciela francuskiego są zdania, iż obecny przedstawiciel Francji w Kownie p. Padovani nie jest na wysokości zadania. W ciągu mego pobytu w Kownie poznałem dość dobrze, p. Padovaniego i absolutnie podzielam te zdania. P. Padovani - aczkolwiek nam sprzyjał/czytałem jego raporta do Min. w Paryżu/, nie jest człowiekiem dość energicznym aby móc jakakolwiek opiekę w obecnych warunkach na Litwie, nad Polakami roztoczyć. Nie potrafił w paru wypadkach obronić interesów swych własnych współników, świadczy o tem wypadek z Hr. de Choiseul, właścicielem ziemskim na Litwie, poddanym francuskim, który parokrotnie zwracał się do Padovaniego o pomoc w związku z konfiskatą lasów, lecz zawsze z dość marnym rezultatem.

Odezwy w sprawie wyborów.

W związku z wyborami do Sejmu Wileńskiego i odrzuceniem projektu Humans'a Rząd Litewski ma zamiar wystąpić z całym szeregiem odezw adresowanych do ludności litewskiej t.zw. Litwy Środkowej, do ludności zdzennie polskiej tejże Litwy Środkowej, do ludności żydowskiej i białoruskiej wogóle. Również przygotowuje się nota z protestem przeciwko zwołaniu Sejmu, która ma być skierowana do Ligi Narodów i do Państw Ententy.

Odrzucenie projektu Hymans'a.

Rada Ministrów na uroczystym posiedzeniu powzięła uchwałę odrzucenia wręcz 2-go projektu Hymans'a przeważającą większością głosów.

Mam ~~wrażenia~~ zupełnie pewne wiadomości, iż jeśliby Rząd powziął inną decyzję byłoby on nazajutrz obalony przez zamach stanu, zorganizowany przez skrajne nacjonalistyczne elementy, grupujące się około osoby Woldemarasa i Smietony w porozumieniu z garnizonem kowieńskim. Rząd był podobno poinformowany o przygotowującym się zamachu stanu, lecz nie był w siłach mu przeciwdziałać. Zresztą odrzucenie projektu Hymans'a wywołało ogólną radość wśród ludności i wojska. Nastroje wśród wojska.

Wśród wojska prawdziwą burzę podniosły wiadomości o wykryciu kontrabandy uprawianej przez urzędników Ministerstwa Spraw Zagr. i poszczególnych członków Rządu. 3-gi pułk kawalerji, stojący obecnie w Kownie ma zamiar wnieść petycję do Sejmu Kowieńskiego domagając się sądu polowego nad winnymi.

Ewakuacja.

W ostatnich dniach listopada przystąpiono do fortyfikowania brzegów Dubissy, mającej jakoby służyć drugą linią obronną w przyszłej wojnie polsko-litewskiej. Komendanci poszczególnych miejscowości leżących na lewym brzegu rzeki dostali tajną instrukcję przygotowania odpowiedniej ilości pomieszczeń, mogących służyć jako składy dla intendentury, również polecono im opróżnić pewną ilość domów pod szpitale wojskowe i przygotować platformy cementowe dla ciężkiej artylerji. Z rejonów przyfrontowych zaczęła się ewakuacja w głąb kraju wszelkich zapasów wojennych. Ewakuacja odbywa się w głębokiej tajemnicy i dotyczy jedynie obiektów czysto wojskowych.

Ministerstwo Polskie.

Coraz bardziej się mówi o stworzeniu Ministerstwa do Spraw Polskich oraz polskiej rady narodowej, zorganizowanej na wzór żydowskiej. Ministrem do spraw polskich ma być naturalnie polak. Podobno wydatki na to ministerstwo są już przewidziane w budżecie na rok 1932.

Puryckis i ks.Radziwiłł.

Ciekawym jest fakt, iż obecnie już znajdujący się ^w dymisji, minister Puryckis, zdażał za wszelką cenę do sprowadzenia na Litwę ks.Magdaleny Radziwiłłowej, znanej działaczki /obecnie z powodu braku mieszkań w Kownie, zamieszkującej Królewiec /, antypolskiej.

Rozkazał on opróżnić dla niej znaczne, jak na stosunki kowieńskie mieszkanie, bo aż 6-cio pokojowe i to w sposób na tyle brutalny, iż poszkodowani bardzo wpływowi żydzi, mający stosunki z frakcją żydowską w Sejmie, wymogli na swych współziomkach posłuch, iż ci ostatni wystąpią przeciwko Puryckisowi z ostrą interpelacją.

Obecnie w związku z dymisją Puryckisa interpelacja jest cofnięta a poszkodowani żydzi zajęli na nowo swoje mieszkanie.

Podobno Puryckis przy widzeniu się z księżną starał się ją wybadać, czy nie udałoby się sprowadzić na Litwę Kowieńską zięcia księżny - ks. Adama Czartoryskiego, którego nieliczni monarchiści litewscy uważają za prawowitego potomka Gedymina, i pretendenta do tronu wielko-książęcego. Wiadomość powyższa ma wszelkie cechy plotki, lecz w każdym razie dziwną jest nadzwyczajna uprzejmość z jaką przedstawiciele Rządu Litewskiego traktują księżną na Litwie, jak również za granicą; oddaje się jej do użytku rządowe mieszkanie, automobil ministra spr.Zagr., jest zawsze na jej usługi itp..

Dymisja Puryckisa.

Cały kraj, społeczeństwo, wojsko, sejm są pod wrażeniem wykrycia kolosalnej kontrabandy uprawianej przez Ministra Spraw Zagr. Puryckisa, przez wyższych urzędników Min.spr.Zagr. oraz przez kilku miejscowych dygnitarzy nazwiska podam niżej. Sprawa się przedstawia w sposób następujący:

W ostatnich dniach listopada zostały wysłane z Kowna do Moskwy 3 wagony z produktami spożywczymi jak mąka, cukier, kasza itp, pod adresem Misji Litewskiej w Sowdepji. Produkty te miały być rzekomo zaofiarowane dla głodnych w guberniach Nadwołżańskich. Wagony w Kownie zostały zapieczętowane w obecności przedstawiciela M.S.Z. i przedstawiciela M.Skarbu i miały być otwarte dopiero w Moskwie przez urzędników Misji Litewskiej. Konwojował wagony p.Wołodakajtys, szef Dep.Wschodniego w Min.spr.Zagr., jeden z głównych Akcjonariuszy "Ukio Bankas". Tymczasem do wiadomości ministra spraw wojskow. prof.Szymkusa doszło, iż w wagonach znajduje się znaczna ilość kontrabandy, stanowiącej własność ministra spr.Zagr. a jego kliki. Ponieważ prof.Szymkus jest osobistym wrogiem Puryckisa postanowił on działać na własną rękę, nie uprzedzając o niczym swych kolegów w Rządzie, których większość podejrzewano w udziale w przewożeniu

kontrabandy. Wydał więc Szymkus rozkazy aby na stacji granicznej w Janiszkach wagony rozpieczętować i zrewidować nie zważając na protesty konwojującego urzędnika. Podczas rewizji okazało się, że w jednym z wagonów, schowana za przegrodzeniami, znajduje się kolosalna ilość sacharyny i kokainy. Według wersji oficjalnej 427 pudów sacharyny i kilkanaście pudów kokainy, w rzeczywistości kontrabandy było znacznie więcej, podobno 625 pudów ~~xxx~~ sacharyny i 325 pudów kokainy, przedstawiające wartość przeszło 40.000.000 mk.niem. Wagon został natychmiast zatrzymany i pod eskortą wojskową odesłany do Kowna. Prof.Szymkus, działając wciąż na własną rękę oddał sprawę wraz z wszelkimi dowodami w ręce prokuratora wojskowego, zawiadamiając o wszystkim członków swej partji, którzy też postanowili skorzystać z tej niebywalej okazji, aby obalić znienawidzonego przez nich ministra, o ile się uda, oddać go pod sąd. Została wniesiona do Sejmu interpelacja uznana natychmiast za pilną, domagająca się od Rządu powzięcia, jaknajsurowszych miar w celu zapobieżenia uprawianiu spekulacji przez wyższych urzędników państwowych. W tym samym czasie prasa opozycyjna z "Letuvas Balsas" na czele, dowiedziawszy się częściowo o powyżej przytoczonych faktach, podała je do wiadomości ogółu, dodając cały szereg oskarżeń na Puryckisa, za jego poprzednią działalność. Między innemi przypominam fakt, zaareztowania w przeszłym roku w Rewlu kurjerki Ministerstwa Spr.Zagr. P.Jagonastijti, wiozącej osobiste pakiety dra Puryckisa w których ~~znaleziono~~ po zbadaniu okazały się brylanty i złoto. Po pojawieniu się tych artykułów Rząd wydał oficjalny komunikat, w którym zaprzecza wykryciu kontrabandy w wagonach wysłanych do Moskwy. Komunikat ten jest ułożony w sposób na tyle niewyraźny i mglisty, i nie pozostawia wątpliwości co do istoty sprawy. Jednocześnie z pojawieniem się komunikatu rozeszła się wiadomość o dymisji Puryckisa dn.3.XII. Podobno został on zmuszony prosić o dymisję przez swych kolegów, którzy uznali, iż Rząd nie będzie w siłach obronić go przed opinią publiczną. Rozeszła się już nawet pogłoska, iż został on wczoraj 10.XII. wezwany do prokuratorji wojskowej, wraz z kilkoma innymi wyższymi urzędnikami Ministerstwa Spr.Zagranicznych.

Obeenie Rząd w dalszym ciągu stara się o ile możliwe zatuszo-

wać sprawę pozostawiając jako kozłów ofiarnych Puryckisa, Wołokajtisa i kilkunastu innych urzędników Ministerstwa Skarbu i Min. Spr. Zagr. Śledztwo prowadzone bardzo energicznie przez władze wojskowe wykazuje zaś, iż cały szereg wysokich dygnitarzy brało udział już od dłuższego czasu w przewrotnym kontrabandzie do Rosji.

Zamieszani są podobno Stulgiński, Galwanowski, Billewicz, poseł litewski w Moskwie, przedstawiciel litewski w Berlinie i cały szereg innych. Pieniędzy dla przeprowadzenia zakupów awansował "Ukio Bankas", którego głównymi akcjonariuszami są przytoczone powyżej osoby. Ciekawym jest jak się w tej sprawie zachowa Rząd Sowiecki, gdyż wóz kokainy do Rosji podlega karze śmierci. Jako o prawdopodobnym następcy Puryckisa mówi się o księdzu Dziurdzigi-cisie, członku Sejmu, przedstawicielu partji Chrześcijańskiej Demokracji. Ksiądz Jurgitis jest zaciętym szowinistą, lecz podobno człowiekiem absolutnie uczciwym, skończył on uniwersytet we Fryburgu i podlega podobno silnym wpływom niemieckim. Obecnie Rządy w Ministerstwie Spr. Zagr. sprawuje wice-minister Klimas.

Zamach na Galwanowskiego.

Zamach na Galwanowskiego dnia 1. XII. był podobno zorganizowany w związku z mającym się odbyć dn. 3. XII. posiedzeniem Rady Ministrów w sprawie projektu Hymans'a. Galwanowski posiada 3 głosy na posiedzeniach Rady Ministrów. Było zaś ogólnie wiadomo, iż będzie bronił on projektu, miał on nawet w razie odrzucenia projektu podać się do dymisji. Co do sprawców zamachu istnieją 2 wersje: jedna, iż są to agenci niemieccy, którzy zdążają do usunięcia z widowni politycznej wszelkich działaczy o zabarwieniu ententofilskim, druga o wiele bardziej prawdopodobna, iż zamach został zorganizowany przez skrajne nacjonalistyczne elementy, w porozumieniu z pozostałymi członkami Rządu. Ta ostatnia wersja wydaje się być tem wiarygodną, iż śledztwo w sprawie zamachu jest prowadzone w sposób bardziej niż dyletancki.

Prasa.

Pojawił się nowy tygodnik "Nowiny" redagowany przez wydawcę gazety Litwa o charakterze wyraźnie antypolskim. Również znowu zaczęła wychodzić żydowska gazeta "Wolnaja Litwa". Chwilowo "Wolnaja

		O co oskarż.	na ile.
8/.Raksztis Jan	Rolnik z Simna	Powst.Sejneńskie	4.1.c.r.
9/.Hrubewicz Piotr	" z pod Olity	"	?
10/.Swiderski Stanisław	stolarz z Simna	"	15.1.c.r.
11/.Hryniewicz Maks	uczeń 6 kl. z War-	szpiegowstwo	4.1.c.r.
12/. Ostapowicz Tygmunt	" 5 kl. " szawy	"	3.1.c.r.
13/.Roman Bronisław	rolnik z pod Koło- dzieji.	Powst.Sejnens.	10.1.c.r.
14/.Skakowski Piotr	slusarz z Kowna	o zdradę Litwy	doż.c.r.
15/.Walento Jan	dezertter z Tatars- kiej jazdy z Szwal- szczyzny.	dezertter z wojsk.lit.	4.1.wież.
16/.Szlangfurt	? z Simna	powst.sejn.	6.1.c.r.
17/.Zachowski Aleks.	właśc.zakł.fabr. z Szawel	P.O.W.	L.1.c.r.

Wykaz więźniów w Kiejdańskim więzieniu.

1/.Jasiński Feliks	ziemianin z pod Kiejdan	P.O.W.	3.1.c.r.
--------------------	-------------------------	--------	----------

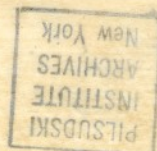
Sytuacja finansowa.

W związku z podnoszeniem się marki niemieckiej kwestja zaprowa-
dzenia własnej waluty z dn.1.stycznia została odłożona na czas nie-
ograniczony. Rząd ma nadzieję porozumienia się ostatecznego z Niem-
cami w sprawie pozostawienia na Litwie waluty obcej t.j.ost.rubli.
Komisja finansowa Sejmu zajmuje się obecnie ustanowieniem budżetu
na rok 1932. Będzie on znacznie przewyższał budżet roku obecnego i
w dochodach /podwyższenie taryf kolejowych i transportowej, podwyż-
szenie akcyzy i taryfy celnej/ i szczególnie w rozchodach podwyż-
szenie gaży urzędnikom i oficerom, nowe wydatki na wojsko i na szko-
ły ustanowienie nowego Ministerstwa do Spraw Połskich/.

Budżet na rok 1932 przedstawia się jak następuje:

Ogólna suma dochodu za rok 1931	672.582.655 Mk.
Na sumę tę złożyły się:	
a/, dochód akcyzy	272.904,650 Mk.
b/. dochody państwowe.	341.819.010 "
c/. dochody z podatków.	57.368.100 "
d/. " z cła.	46.550.250 "
e/. " Min.Skarbu.	11.400.195 "
f/. " rozmaite.	11.356.200 "

Ogólna suma rozchodów za rok 1931.

1/.	Prezydent Republiki.	1.023.500 Mk.
2/.	Sejm Ustawodawczy.	4.718.940 "
3/.	Gabinet Ministrów.	11.041.959 "
4/.	Ministerstwo Spraw Wojskowych	458.000.666 "
5/.	" " Oświaty.	38.209.045 "
6/.	" " Dróg i komunikacji.	197.146.900 "
7/.	" " Handlu i Przemysłu	25.577.530 "
8/.	" " Spraw wewnętrznych.	40.868.629 "
9/.	" " " Zagranicznych	13.804.280 "
10/.	" " Rolnictwa.	42.509.800 "
11/.	" " Sprawiedliwości.	14.343.980 "
12/.	Kontrola Państwowa.	2.771.480 "
13/.	Ajencja Elta.	2.653.590 "
14/.	Drukarnia Państwowa.	7.248.760 "
15/.	Ministerstwo Spraw Żydowskich.	552.150 "
16/.	" " " Białoruskich.	469.400 "
17/.	Wydatki nieprzewidziane.	24.119.440 "
	Razem wydatki państwowe za rok 1921	885.725.375 Mk.
	A więc deficyt oficjalny przedstawia się w sumie.	213.142.720."

Cyfry wyżej podane będą oficjalnie zakomunikowane Sejmowi, według wszelkiego prawdopodobieństwa deficyt^{na} jest znacznie większy, szczególnie wydatki wojsko, które i tak stanowią większą połowę wydatków są podane nieściśle.

Organizacja artylerji.

Przy niniejszym raporcie przemyślam szemat nowej organizacji artylerji w wojsku litewskim, Głównemu Inspektorowi artylerji są podporządkowane:

- a/. 4 pułki artylerji,
- b/. dyw. aut pancernych,
- c/. pociągi pancerne,
- d/. baterja szkolna,
- e/. 2 baterje forteczne.

Pułk artylerji składa się z 5 baterji: 3 baterje artylerji polow. 1 bat. haubic, 1 bat. art. ciężkiej. Bat. art. pol. ~~poznańska~~ składa się z 3 plutonów po 2 działa w każdym. Bat. haubic z 3 plutonów również po 2 działa w każdym. Bat. art. ciężkiej z 3 plutonów po 2 działa w każdym.

A więc pułk artylerji składa się z:

3 bat. pol. t.j. 13 dział

1 bat.haubic t.j. 6 dział,

1 " art.ciężkiej t.j. 4 działa.

Baterja artylerji polowej znajdują się przy pułkach. Dwie baterje forteczne mają po 4 działa w każdej.

Podczas wykładów taktyki w Szkole Wojskowej w Kownie, profesorowie zapewniają uczni, iż jedyna wojna, która grozi Litwie jest wojna palsa. Wojna zaś Polska będzie z początku wojną obronną, następnie już tylko wojną patryzantów. Do tej wojny winni się więc przygotować przyszli oficerowie litewscy. Najlepszym przykładem walki podobnej są Sinn-fejny w Irlandji.

Walka powinna być nieustająca, walka ze wszystkimi co Polskie, z władzami cywilnymi, z poszczególnymi obywatelami, którzy przejdą na stronę okupantów, z ich żonami, dziećmi.

Za zgodność odpisu.

[Signature]

/-/ W O Ł Ł O W I C Z

pporucznik.

Oficer łącznikowy przy W.K.K.L.N.

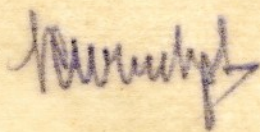
Należy uprzedzić Konsulat Polski w Memlu, iż obywatele Litwy Środkowej, którzy przy zgłaszaniu się u niego z prośbą o wizy, będą się legitymować dokumentami stwierdzającymi, iż należą oni do polskiej oświaty na Litwie, zasługują na zupełne zaufanie. W związku z powrotem Rosenbauma z Warszawy prasa krytykuje zajadłe jego podróże, negując iż Rosenbaum utrzymywał jakąkolwiek łączność z Rządem Litewskim.

Dnia 12. czy 13. grudnia ucieknie do Memla, gdzie zgłosi się w Konsulacie polskim niejaki Powarow, b. szef litewskiego kontrwywiadu, który pod zarzutem szpiegostwa na rzecz francuzów został aresztowany przed kilkoma miesiącami, obecnie wypuszczony, obawia się ponownego zaareztowania. Powarow może udzielić cennych wskazówek, co do działalności wywiadowców litewskich w Wilnie i co do stosunków niemiecko-litewskich. Zamierza on przedostać się do Memla kołmi, uważając, iż jest to najbezpieczniejszy środek komunikacji, przybędzie więc zapewne na miejsce około 15. czy 19. b.m. Otrzymał on już wsparcie na drogę do Memla i na pobyt parodniowy tamże, należałoby uprzedzić Konsulat w Memlu o załatwieniu Powarowi dalszej drogi do Warszawy, gdzie zgłosi się on do Oddz. II. Szt. Gen. w Sekcji Północnej.

/-/ Wołłowicz.

Za zgodność:

pporucznik.

Wzrost 175 cm, ciężar ciała 70 kg, kolor włosów ciemny, kolor oczu ciemny, kolor skóry jasny.